

Modellen Rekenkamer(funcities):

1. Gemeentelijke rekenkamerfunctie bestaande uit alleen raadsleden (evt. met externe vz)

Omschrijving:

Een commissie bestaande uit bijvoorbeeld vijf raadsleden, die allen geworven worden op basis van interesse en een bepaalde deskundigheid. De commissie bepaalt zelfstandig de onderzoeksagenda. De raad kan altijd een verzoek tot onderzoek indienen. De onderzoeken worden uitbesteed. (Ambtelijke) ondersteuning is noodzakelijk en onafhankelijk.

Eventueel kan aan de commissie een externe voorzitter worden toegevoegd. De voorzitter bewaakt de onafhankelijkheid van de commissie en probeert politisering van de onderzoeksagenda te voorkomen. Verder heeft de voorzitter een rol bij de opzet en afronding van onderzoeken. Feitelijk onderzoekswerk moet nog steeds worden uitbesteed. De vergoeding voor de voorzitter is vergelijkbaar met die van andere commissies.

In dit model is betrokkenheid van de raad verzekerd door de aanwezigheid van raadsleden in de commissie. De mate van onafhankelijkheid en de mate waarin men in staat is invulling te geven aan de taakbelasting van het lidmaatschap van de rekenkamercommissie is afhankelijk van de persoonlijke kwaliteiten van de leden.

Er kan overwogen worden om in deze commissie ook de opdrachtgeversrol aan de accountant en de controle van de jaarrekening onder te brengen.

Voordelen:

- + Lage vaste kosten (i.t.t. directeursmodel), totale kosten worden vooral bepaald door onderzoekskosten;
- + Betrokkenheid van de raad is gegarandeerd;
- + De raadsleden in de rekenkamercommissie waarborgen dat de onderzoeksagenda relevant is voor de gemeenteraad;
- + De onderzoeksagenda wordt niet door één persoon bepaald (i.t.t. directeursmodel);
- + Door de nauwe relatie met de raad is dit model minder zelfstandig en daardoor minder zichtbaar en benaderbaar voor burgers;
- + Combinatie met het werk van de 'klassieke' raadscommissie voor de rekening is mogelijk.

Nadelen:

- Commissieleden doen dit als nevenfunctie en hebben beperkte tijd beschikbaar voor de uitvoering van onderzoeken;
- De meeste onderzoeken worden uitbesteed aan externe bureaus, wat hoge kosten met zich mee kan brengen;
- Gezag en onafhankelijkheid van de rekenkamer hangen sterk af van de rolinvulling door raadsleden (groter risico van ontwikkeling tot politiek orgaan, ook in beeldvorming);
- Minder professionele, deskundige rekenkamer dan bij een onafhankelijke (externe) invulling.

Samenwerking:

Door de zitting van raadsleden is samenwerking met andere gemeentelijke rekenkamers niet makkelijk te realiseren. Uiteraard is het wel mogelijk om met een andere rekenkamerfunctie een gezamenlijk onderzoek uit te voeren naar eenzelfde onderwerp. Ook is het mogelijk om (op termijn) samen een onderzoeker of ambtelijk secretaris te delen.

2. Gemeentelijke rekenkamerfunctie bestaande uit een commissie van raadsleden en externe leden

Omschrijving:

Een commissie bestaande uit bijvoorbeeld twee raadsleden en drie externe leden (onder wie de voorzitter) die allen geworven worden op basis van interesse en een bepaalde deskundigheid.

De commissie bepaalt zelfstandig de onderzoeksagenda, maar bepaalt deze op basis van criteria die in overleg met de raad worden vastgesteld (eventueel kan ervoor worden gekozen dat de raad de onderzoeksagenda kan bepalen of wijzigen, maar dit gaat ten koste van de onafhankelijkheid). De raad kan altijd een verzoek tot onderzoek indienen.

De onderzoeken worden zoveel mogelijk uitgevoerd door de rekenkamerleden zelf. Bij het werven van met name de externe leden zal onderzoeksdeskundigheid een belangrijk criterium moeten zijn. (Ambtelijke) ondersteuning is ondergebracht bij de griffie. De vergoedingen voor de externe leden zijn vergelijkbaar met die van andere commissies.

Voordelen:

- + Lage vaste kosten (i.t.t. directeursmodel), kosten zijn vooral onderzoekskosten;
- + Bemensing bevat een mix van betrokkenheid bij de raad (raadsleden) en deskundigheid (externen);
- + Combinatie met het werk van de 'klassieke' raadscommissie voor de rekening ligt meer voor de hand dan bij commissie bestaande uit alleen maar externe leden;
- + Omdat er ook externe leden zitting hebben, kan zeker een deel van de onderzoeken zelf worden uitgevoerd;
- + De onderzoeksagenda wordt niet door één persoon bepaald (i.t.t. directeursmodel).
- + Door de nauwe relatie met de raad is dit model minder zelfstandig en daardoor minder zichtbaar en benaderbaar voor burgers.

Nadelen:

- Raadsleden doen dit als nevenfunctie en hebben beperkte tijd beschikbaar voor de uitvoering van onderzoeken;
- Gezag en onafhankelijkheid van de rekenkamer hangt sterk af van de rolinvulling door de raadsleden die zitting hebben in de rekenkamercommissie en tevens lid zijn van een politieke partij (risico van ontwikkeling tot politiek orgaan, ook in de beeldvorming);
- De raadsleden hebben wellicht minder tijd beschikbaar voor het feitelijk doen van onderzoeken. Extra capaciteit moet dan worden ingehuurd, wat hogere kosten met zich meebrengt;
- Omdat de commissie relatief groot is en de leden regelmatig zullen moeten overleggen, zijn de kosten voor overhead in dit model het hoogst.

Samenwerking:

Aangezien er bij dit model raadsleden lid zijn van de rekenkamercommissie, wordt samenwerking met andere gemeentelijke rekenkamers lastig. Onmogelijk is dit evenwel niet indien een partnergemeente voor een vergelijkbaar model kiest. In dat geval is het mogelijk de raadsleden uit gemeente a tot extern lid te benoemen in gemeente b en vice versa. De lokale betrokkenheid blijft daarmee gewaarborgd, maar voldoende aandacht voor de mate van deskundigheid van de rekenkamer is dan van groot belang.

N.B. Naarmate de raad meer invloed wil op de onderzoeksagenda, wordt samenwerking met andere gemeenten lastiger te organiseren.

3. Gemeentelijke rekenkamerfunctie bestaande uit een commissie van externe leden

Omschrijving:

Een rekenkamercommissie bestaande uit bijvoorbeeld drie externe leden die geworven worden op deskundigheid (onderzoeks- en/of beleidsinhoudelijke kennis). De commissie bepaalt zelfstandig de onderzoeksagenda (eventueel kan ervoor worden gekozen dat de raad criteria vast stelt waaraan de onderzoeken moeten voldoen, of dat de raad de onderzoeksagenda kan bepalen of wijzigen, maar dit gaat ten koste van de onafhankelijkheid). De raad kan altijd een verzoek tot onderzoek indienen.

De onderzoeken worden zoveel mogelijk uitgevoerd door de rekenkamerleden zelf. Bij het werven van deze leden zal onderzoeksdeskundigheid een belangrijk criterium moeten zijn. (Ambtelijke) ondersteuning is onafhankelijk of ondergebracht bij de griffie. De vergoeding is gerelateerd aan de frequentie van vergaderen en de tijd die aan de onderzoeken wordt besteed.

Voordelen:

- + Lage vaste kosten (i.t.t. directeursmodel), kosten zijn vooral onderzoekskosten;
- + Kleine commissie, maar wel voldoende stabiliteit (i.t.t. directeursmodel);
- + Mate van onafhankelijkheid redelijk te bepalen;
- + Onderzoeksagenda wordt niet door één persoon bepaald.
- + Leden hebben geen binding met de gemeente [naam gemeente], idem (in tegenstelling tot commissie met raadsleden)

Nadelen:

- Betrokkenheid bij de raad is minder dan bij commissie met raadsleden;
- Klein onderzoeksbudget beperkt de flexibiliteit;
- Commissieleden doen dit als nevenfunctie en hebben wellicht beperkte tijd beschikbaar voor de uitvoering van onderzoeken. Onderzoekscapaciteit moet dan worden geregeld door de functieomvang van de ambtelijk secretaris te verhogen of extern worden ingehuurd, wat hogere variabele kosten met zich meebrengt;
- Omdat de commissieleden regelmatig zullen moeten overleggen, zijn de kosten voor overhead in dit model hoger dan bij het directeursmodel.

Samenwerking:

Omdat bij dit model geen directe betrokkenheid van raadsleden geldt, is een samenwerkingsvorm met andere gemeentelijke rekenkamers makkelijker mogelijk. De rekenkamer bestaat in zijn geheel uit externen. Als een naburige gemeente voor dezelfde vorm rekenkamer kiest, kunnen de twee gemeenten overwegen om één van de externen een professionele onderzoeker te laten zijn waardoor het zelf uitvoeren van onderzoeken wordt vergemakkelijkt. Verder is samenwerking mogelijk bij de ondersteuning en uitvoeren van een onderzoek naar eenzelfde thema.

4. Gemeentelijke rekenkamerfunctie via het directeursmodel

Omschrijving:

De rekenkamer wordt gevormd door een directeur/onderzoeker (bijvoorbeeld 0,2 fte) die door de raad wordt aangesteld en de eenhoofdige rekenkamerfunctie vertegenwoordigt. Deze persoon wordt aangesteld op basis van betrokkenheid en deskundigheid als onderzoeker in de publieke sector. Deze functionaris beschikt over een bepaald budget waarmee hij in voorkomende gevallen externe expertise kan inhuren.

De rekenkamer bepaalt zelfstandig de onderzoeksagenda (eventueel kan ervoor worden gekozen dat de raad criteria vast stelt waaraan de onderzoeken moeten voldoen, of dat de raad de onderzoeksagenda kan bepalen of wijzigen, maar dit gaat ten koste van de onafhankelijkheid). De raad kan altijd een verzoek tot onderzoek indienen.

Van de drie alternatieven is bij dit model het meest sprake van een ontwikkeling tot zelfstandig orgaan (zichtbaarheid/benaderbaarheid).

Voordelen:

- + Onafhankelijke onderzoeken die toch door professionele 'eigen mensen' (in plaats van externe adviseurs/onderzoekers) worden uitgevoerd. Dit vormt een mix van onafhankelijkheid en betrokkenheid;
- + Capaciteit voor onderzoek is voldoende (i.t.t. commissiemodel);
- + Er wordt minder tijd en geld besteed aan overleg en vergaderen (overhead), waardoor de rekenkamer efficiënter kan werken.

Nadelen:

- Relatieve kwetsbaarheid vanwege het kleine aantal betrokkenen/de geringe aanstelling, zowel wat betreft voortgang (ziekte en dergelijke) als deskundigheid (breedte van beleidsvelden);
- De onderzoeksagenda wordt mogelijk door één persoon bepaald (afhankelijk van de mate van invloed door de raad);
- De zelfstandigheid van dit model kan leiden tot een verhoogde zichtbaarheid en benaderbaarheid.

Samenwerking:

Samenwerking is erg goed mogelijk omdat de rekenkamer (organisatorisch) een redelijk zelfstandig orgaan is. Mochten omliggende gemeenten ook kiezen voor een dergelijk model, dan is het mogelijk om dezelfde directeur aan te stellen (zoals Barendrecht de directeur van Rotterdam heeft aangesteld) en daarnaast nog een extra onderzoeker in dienst te nemen. Dit maakt de kwetsbaarheid kleiner en de expertise groter.